

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 40

nummer 3

november 2023

In dit nummer:

**St. Antoniusgesticht
Groessen**

**Buurtschap en
buurtvereniging
de Woerd**

**Zoektocht
M.A. Smit
(deel 2)**

Het Patersbosje

**Wandeling door
Duiven**

**In gesprek met ...
Henk Vuulink**

Verenigingsnieuws

Toen en Nu

www.hkdgl.nl

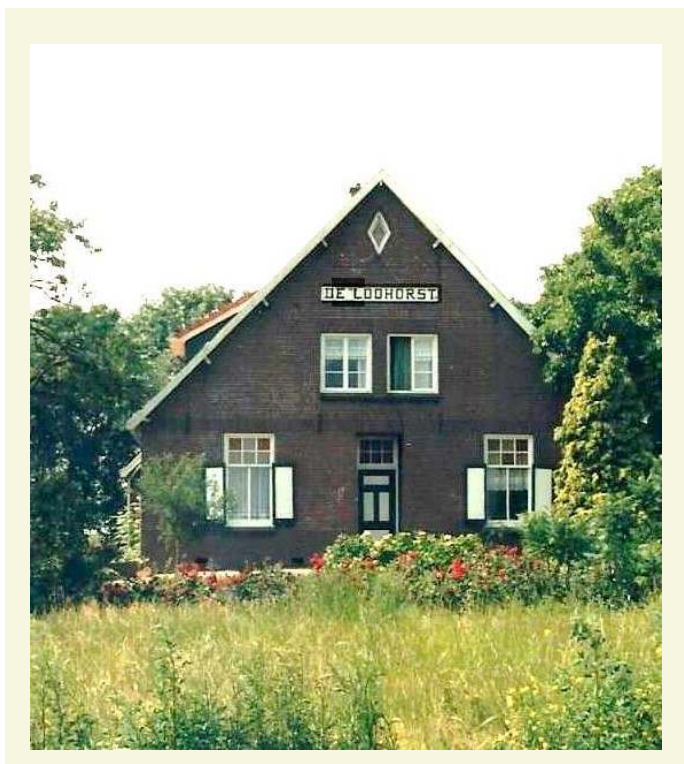

Inhoudsopgave

In dit nummer:

Inhoudsopgave	2
Voorwoord / Colofon	3
Sint Antoniusgesticht - Groessen	4
Buurtschap en buurtvereniging De Woerd	7
Zoektocht naar M.A. Smit (deel 2)	11
Het Patersbosje	14
Wandeling door Duiven met een terugblik naar het verleden	16
In gesprek met .... Henk Vuulink	18
Verenigingsnieuws	22
Toen en Nu	23

Op de voorkant:

Boerderij "De Loohorst" aan de Jochemstraat 2 in Duiven, bewoond door de familie Vuulink.

De boerderij moest in de jaren 90 van de vorige eeuw wijken voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen.

Foto: Eddy Boss

Op de achterkant:

Pentekening boerderij "De Loohorst"

Bron: Historische Kring DGL

Beste Lezer,

Voor u ligt alweer de laatste Driepas van 2023. Helaas beland het blad wat later op de deurmat dan u van ons gewend bent. Aan heel veel zaken, die afgelopen jaar de revue zijn gepasseerd, hebben we aandacht besteed.

Op verzoek van de brandweer Duiven hebben we een jubileumboekje samengesteld ter gelegenheid van hun 200-jarig bestaan. Hebben we met artikelen aandacht besteed aan verenigingen waarvoor 2023 een jubileumjaar was.

Tijdens een lezing hebben we de resultaten van het archeologisch en historisch onderzoek vanuit het project Via15 getoond. Binnen dit project worden er nu nog steeds verhalen opgehaald bij voormalige bewoners. Deze gesprekken worden op video vastgelegd.

Afgelopen jaar is onze oud-voorzitter, Gerard van Hunen, plotseling overleden. Gerard was sinds 2004 lid van onze vereniging. Vanaf 2007 actief als bestuurslid. In 2009 werd hij onze voorzitter, deze functie vervulde hij tot 2017.

Ook achter de schermen zitten we niet stil. Zo beantwoorden we vragen van veelal inwoners uit onze gemeenten, maar steeds vaker komen er ook vragen van buiten onze gemeentegrens. Wel hebben deze vragen een oorsprong in/een link met onze gemeente. Vaak moeten we voor het antwoord "graven" in onze archieven. Om het iedereen wat makkelijker te maken en één plek te hebben waar deze vragen kunnen worden gesteld hebben we hiervoor een apart e-mailadres in gebruik genomen: vragen@hkdgl.nl

Tijdens de kennismakings- en ontmoetingsdag Duuve te Gek in september gaven we als vereniging "acte de présence". Zie de rubriek *Verenigingsnieuws* in deze Driepas.

Onze jaarlijkse lezing staat 28 november 2023 op het programma. We hebben historicus Wim van Heugten bereid gevonden de lezing "**Liemerse kerken, schatkamers van kunst. De focus ligt op de kerken van Duiven en Groessen**" te geven.

Het tweede gedeelte van de avond wordt verzorgd door Ruud Derksen (mede initiatiefnemer Sjef van Groningen) van een werkgroep i.o. die van de diverse Liemerse kerken een samenhangend beeld van gebouw, interieur, religieuze voorwerpen, verhalen en overige kennis wil gaan vastleggen om deze te bewaren en zichtbaar te maken voor het publiek.

De werkgroep i.o. bestaat verder uit vertegenwoordigers van de cultuurhistorische verenigingen uit Zevenaar, Westervoort, Duiven-Groessen-Loo en het Liemers Museum.

In de 1ste Driepas van 2024 meer hierover.

Ik wens u veel leesplezier

Martina van Hummel

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 5,95

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Secretariaat / Redactieadres:

Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Bestuur:

bestuur@hkdgl.nl

Voorzitter:

vacature

Secretaris:

secretariaat@hkdgl.nl
D. van Sas

Penningmeester:

penningmeester@hkdgl.nl
E. Scheeres

Lid:

A. van Beurden

M. van Hummel

Driepas:

web.redactie@hkdgl.nl

De redactie behoudt zich het recht voor kopij niet of in aangepaste vorm te plaatsen of door te schuiven naar een volgend nummer.

IBAN: NL54RABO0315407484

BIC: RABONL2U

Iedereen -ook niet leden- die een vraag heeft over de geschiedenis van de drie Liemerse dorpen Duiven-Groessen-Loo kan hiervoor bij ons terecht. Stel uw vraag bij voorkeur via de mail: vragen@hkdgl.nl

Internet:

www.hkdgl.nl

Facebook:

<https://nl-nl.facebook.com/historische.kring.7>

Instagram:

<https://www.instagram.com/hkdgl/>

Oplage: 300 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €19,00 per jaar.

Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 6,00 als bijdrage in de verzend- en portokosten. Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

Sint-Antoniusgesticht - Groessen

Het Sint-Antoniusgesticht was gevestigd in het gebouw aan de Dorpsstraat schuin tegenover de Sint-Andreaskerk in Groessen. Nu is dat gebouw in eigendom van de fam. Bedeaux en tegenwoordig een garagebedrijf.

Het Sint Antoniusgesticht werd geopend in 1906 en is een geschenk van de ongehuwde landbouwer Johannes (Jan) Wolters die daartoe in 1904 aan de kerk een erfenis naliet.

Sint-Antoniusgesticht in aanbouw
Bron: Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Onderstaande gegevens komen voor een groot deel uit het familieboek 'Zij leefden van hun land. De familie Wolters: een landbouwgeslacht'.

Omstreeks 1820 trouwde Everhardus (Evert) Wolters uit Westervoort met Gisberta Kragten. Gisberta was de weduwe van Lucas Derkzen. Hij en zijn toenmalige echtgenote behoorden tot 1 van de 15 gezinnen die bij de doorbraak van de Leuffensedijk in de nacht van 4 op 5 februari 1799 hun huis verloren. Na aanleg van de nieuwe verlegde dijk bouwde hij daaraan een nieuw huis.

Everardus is een tijdje bedrijfswaarnemer geweest op het bedrijf van ene Evers aan de Heilweg in Westervoort toen die werd opgeroepen als soldaat in het leger van de Franse keizer Napoleon. Als Evers terugkeert en zelf de leiding over het bedrijf weer in handen neemt vertrekt Evert Wolters met een beloning van 600 gulden. Evert trouwt met de weduwe Gisberta Kragten en zij runnen samen het landbouwbedrijf en gezin aan de Leuvisedijk 10, waar heden ten dage een monumentale boom nog herinnert aan die periode. Het echtpaar kreeg 9 kinderen waarvan er een aantal jong zijn overleden. Slechts twee van die kinderen zijn gehuwd en begonnen hun eigen bedrijf respectievelijk in de Oldehoek (Landsmaat) en Loo

(het Zand aan de Loodijk). In Loo is Theodorus Wolters geboren die na zijn huwelijk op de Stokhorst een fruitteeltbedrijf begon en later regent werd van het Antoniusgesticht). Twee ongehuwde kinderen Johannes en Johanna bleven samen aan de Leuvisedijk wonen.

Johanna was een gelovige, eenvoudige en vlijtige huisvrouw, zij karnde en verkocht bijvoorbeeld haar zelfgemaakte boter op de markt te Arnhem en vormde met haar broer Johannes een hardwerkend zakelijk succesvol stel. Tijdens haar leven deed ze regelmatig giften voor het onderhoud van de kerk en schonk daarnaast o.a. een glas-in-loodraam, de sacristieklok en de 2 Heilig Hartbeelden.

Johannes was vooruitstrevend en eveneens zeer ondernemend. Van de winst uit zijn bedrijf kocht hij regelmatig grond voor verhuur of zelfbewerking. Hij werkte hard en altijd zonder paarden. Hij had regelmatig loonwerkers en dagloners in dienst waar hij goed voor zorgde. Zijn bedrijf kenmerkt zich door veelzijdigheid en grootte. Het verhaal gaat dat hij een rijke visooft weet te halen uit de wielen (waai) als die in het voorjaar vol water staan. Hij laat een vorstvrije kelder bouwen met een rond gewelf voor de opslag van aardappelen die op die manier ook de winter door bewaard en op de Arnhemse markt verkocht kunnen worden. Johannes is ook de man die als eerste in deze streek een bongerd met fruitbomen plant.

Net als zijn zuster draagt Johannes de R.K. kerkgemeenschap van Groessen een warm hart toe. Na het overlijden van Johanna was Johannes eenzaam. Hij besluit om op de Stokhorst, waar zijn neef Theodorus een nieuwe boerderij bouwt, een aangrenzende schuur en twee woonvertrekken te bouwen maar of hij er zelf nog heeft kunnen wonen is niet duidelijk. Hij overleed in 1904, 8 jaar na zijn zus.

De nalatenschap van Johannes.

Het testament van Johannes toont aan dat hij het beste voorheeft met de Groessense gemeenschap. In zijn testament bepaalt hij het volgende:

z Dat er een stichting in het leven moet worden geroepen, genaamd 'Het oude Mannen en Vrouwenhuis', te vestigen in Groessen en dat het doel van die stichting is: vrije woning en zo mogelijk, wanneer zulks nodig zijn mocht, daarenboven nog ondersteuning te verschaffen aan zoveel Roomsche Katholieke Oude Mannen en Vrouwen, als geschikt gehuisvest zullen

kunnen worden. Om die wens te kunnen verwezenlijken stelt hij beschikbaar:

- a. De helft van een perceel grond, waarop een huis met tuin, staande en gelegen te Groessen aan de Molenstraat.
- b. Enkele percelen weiland, genaamd 'het Scherpweiken', gelegen in de Aalborgen, aan en ten oosten van de Leigraaf (aangekocht van de weduwe van Augustus Baron van Voorst tot Voorst).
- c. Een perceel bouwland, genaamd Groessenerweide (verkregen uit de nalatenschap van zijn overleden zuster Johanna)
- d. Een perceel weiland, genaamd de Heggeakkers, gelegen te Groessen (door hem ook in eigendom verkregen uit de nalatenschap van zijn zus).

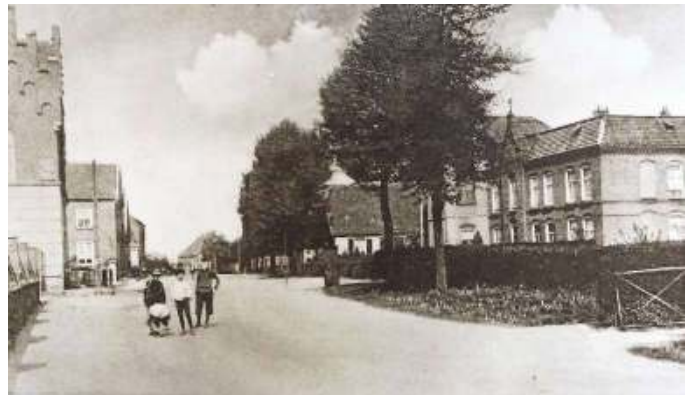
2. Dat er een stichting 'De Roomsche Katholieke Meisjesschool', te vestigen in Groessen, in het leven moet worden geroepen en dat het doel van de stichting is: het geven van onderwijs, zowel in de Roomsche Katholieke Godsdienst, als in andere leervakken, en in de nuttige handwerken aan meisjes, woonachtig te Groessen en wel bij voorkeur aan onvermogenen en verder, zo daartegen geen bezwaar bestaat, desverlangd ook aan buiten de parochie Groessen wonende meisjes. En wel aan onvermogenen te Groessen wonende gratis, en aan de overigen tegen een redelijke door regenten te regelen vergoeding en dat dit onderwijs bij voorkeur moet worden gegeven door Roomsche Katholieke Zusters. Om die wens te kunnen verwezenlijken, bepaalt hij in zijn testament, dat daarvoor beschikbaar zijn:

- a. De andere helft van het perceel grond, waarop een huis met tuin, staande en gelegen aan de Molenstraat te Groessen.
- b. Een perceel tuingrond gelegen te Groessen in het Dorp
- c. Een som van 16.000 gulden uit te keren aan de stichting binnen een half jaar na overlijden.

Johannes Wolters stelt in zijn testament in overleg met notaris Hazewinkel bepalingen vast over hoe het bestuur van de beide stichtingen moet worden samengesteld, over de benoemingstermijnen en over de verantwoordingsplicht ten aanzien van het gevoerde beleid. Hij bepaalt dat er binnen 3 jaar na zijn overlijden een doelmatig doch eenvoudig gebouw voor de oude mannen en vrouwen tot stand gekomen moet zijn.

Ten aanzien van het bedrag van 16.000 gulden voor de te stichten meisjesschool laat hij vastleggen dat er na aftrek van de successierechten niet meer dan 4.500 gulden besteed mag worden aan de bouw van de school, de rest van het bedrag en de renten moeten worden aangewend voor het onderhoud, de salarissen en verdere behoeften.

Het Antoniusgesticht genoemd naar Antonius van Padua werd geopend in 1906. Antonius van Padua is de patroonheilige van de franciscanen, verloren voorwerpen, vrouwen en kinderen, armen, bakkers, mijnwerkers, het huwelijk, reizigers en verliefden.

Dorpstraat Groessen

Bron: Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Als stichters werden op de zwarte marmeren plaquette Johannes Wolters en C. Verheul. (pastoor) genoemd.

De regenten waren: C. Verheul; Th. Bouwman, H. Berendsen, Th. Nass, J. Peters en Th. Wolters.

Sint-Antoniusgesticht - Groessen

Bron: Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

De congregatie van Jezus, Maria en Jozef, een congregatie met als meest belangrijke doelstelling: onderwijs, gezondheidszorg; bejaardenzorg en sociaal werk, werd benaderd voor het beheer van het bejaardentehuis, een bewaarschool en een naai- en knipschool voor meisjes. Een moeder-overste en een vijftal andere zusters namen hun intrek in het gebouw en namen deze taak op zich (2 zusters voor de bewaarschool; 2 voor de naaischool en een keukenzuster).

In 1907 werd een drie-klassige meisjesschool geopend met totaal 87 leerlingen.

Kookschool 1918
Krantenartikel geschreven door J.F.H. te Witt
Bron: Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

In 1949 gingen de zusters na 43 jaar actief te zijn geweest in Groessen terug naar het klooster van de congregatie in Ravenstein. Saillant detail: de laatste Wolters (Everardus) van 'het Zand' te Loo verhuist met hen mee. Hij was in 1943 (70 jaar oud) na een aantal omzwervingen gebruik gaan maken van het recht van woning en verzorging in het St. Antoniusgesticht in Groessen waarvan zijn oom Johannes een van de stichters was en zijn oudere broer Theodorus een tijd regent was.

Het beheer van het gebouw verviel aan de kerk.

In de naoorlogse jaren was de woningnood hoog, in het gebouw werden kamers en appartementen gerealiseerd om gezinnen woonruimte te bieden.

Tevens werd het gebouw gebruikt als eerste dorpshuis. Er kwam o.a. een katholieke bibliotheek onder leiding van Mw. M.E. Van Nispen tot Pannerden-Mundt. Mw. Van Nispen zag er streng op toe dat je boeken meenam die bij jouw leeftijd pasten.

Tot op late leeftijd bleef zij bij het bibliotheekwerk betrokken. Het Antoniusgesticht was in die tijd de thuishaven van meerdere Groessense verenigingen.

In de film over Groessen van 1963 zie je een groep vrolijke jonge dames (leden van de jongerengroep 'de Uitlaat') een rondedans uitvoeren op de zolder van het gebouw. Ook in die film zie je Groessense kinderen huppelend uit de (toen nog) meisjesschool komen. Eind zestiger jaren gingen men ook in Groessen over op gemengd onderwijs en werden de klaslokalen overbodig.

In 1970 werd het pand verkocht, verbouwd en is Automobielfabriek Bedeaux er gevestigd.

Hier zit volgens ons nog wel een vervolg verhaal in.

Thea Wolters, Martina van Hummel

Bronnen:

1. Zij leefden van hun land. De familie Wolters; een landbouwgeslacht. onder red. van Wies Broekhoven e.a.
2. website Jan te Witt (nu onderhouden door W.Hetterschijt - Westervoort)
<http://kerkboek-groessen.w-hetterschijt.nl>